పశువులపై పులి దాడులను ఎదుర్కొనేందుకు ప్రామాణిక కార్యాచరణ విధానం (SOP)

జాతీయ పులుల సంరక్షణ ప్రాధికార సంస్థ

(National Tiger Conservation Authority – NTCA)

పర్యావరణ, అటవీ & వాతావరణ మార్పుల మంత్రిత్వ శాఖ

భారత ప్రభుత్వం

పశువులపై పులి దాడులను ఎదుర్కొనేందుకు ప్రామాణిక కార్యాచరణ విధానం

1. శీర్షిక: పశువులపై పులి దాడులను ఎదుర్కొనేందుకు ప్రామాణిక కార్యాచరణ విధానం

2. విషయం: పశువులపై పులి దాడుల వల్ల తలెత్తే పరిస్థితులను ఎదుర్కోవడం

3. ఆధారం: మనుషులు ఎక్కువగా ఉండే ప్రాంతాల్లోకి తప్పిపోయి వచ్చే పులుల వల్ల తలెత్తే అత్యవసర పరిస్థితులపై జాతీయ పులుల సంరక్షణ ప్రాధికార సంస్థ (NTCA)/ప్రాజెక్ట్ టైగర్ SOP

4. ఉద్దేశం: పులులు తింటున్న పశువుల కళేబరాల విషయంలో తగిన చర్య తీసుకోవడం; ఆవాసంలో జరిగే సహజ ప్రక్రియలో అనవసర జోక్యాన్ని నివారించడం; పులులకు ప్రాణనష్టం/గాయాలు కాకుండా చూడటం; అలాగే సాధారణ ప్రజలను, క్షేత్ర సిబ్బందిని కాపాడటం.

5. సంక్షిప్త సారాంశం: పులులు తింటున్న పశువుల కళేబరాల విషయంలో క్షేత్రస్థాయిలో (పులుల అభయారణ్యంలో లేదా ఇతర చోట్ల) తీసుకోవాల్సిన ప్రాథమిక చర్యలను, జాగ్రత్తలను ఈ ప్రామాణిక కార్యాచరణ విధానం (SOP) తెలియజేస్తుంది.

6. పరిధి: ఈ SOP పులుల అభయారణ్యాలన్నింటికీ, పులులు ఉన్న క్షేత్ర విభాగాలకు వర్తిస్తుంది.

7. బాధ్యతలు: పులుల అభయారణ్యాల విషయంలో ఫీల్డ్ డైరెక్టర్ బాధ్యత వహిస్తారు. రక్షిత ప్రాంతాల (జాతీయ

ఉద్యానవనం/వన్యప్రాణి అభయారణ్యం) విషయంలో సంబంధిత రక్షిత ప్రాంత నిర్వాహకుడు బాధ్యత వహిస్తారు. ఇతర ప్రాంతాల్లో (రెవెన్యూ భూమి/కన్జర్వేషన్ రిజర్వ్/కమ్యూనిటీ రిజర్వ్/గ్రామం/పట్టణం) వన్యప్రాణి (రక్షణ) చట్టం, 1972 ప్రకారం వైల్డ్‌లైఫ్ వార్డెన్, లేదా ఆ ప్రాంతం ఎవరి పరిధిలోకి వస్తుందో ఆ డివిజనల్ ఫారెస్ట్ ఆఫీసర్/డిప్యూటీ కన్జర్వేటర్ ఆఫ్ ఫారెస్ట్స్ బాధ్యత వహిస్తారు. రాష్ట్ర స్థాయిలో మొత్తం బాధ్యత సంబంధిత రాష్ట్ర ప్రధాన వన్యప్రాణి సంరక్షకులది (Chief Wildlife Warden) అవుతుంది.

8. పులులు పశువులను తినడానికి దారితీసే కారణాలు/పరిస్థితులు

   a. మనుషులు తమ పశువులను మేత కోసం అటవీ ప్రాంతాల్లో వదిలేస్తారు.

   b. ప్రజలు అటవీ భూమిని ఆక్రమించడం వల్ల వారి పశువులు పులుల దాడికి గురయ్యే అవకాశం ఉంటుంది.

   c. ఒక మూల ప్రాంతం (సోర్స్ ఏరియా) భరించగలిగే సామర్థ్యం (క్యారీయింగ్ కెపాసిటీ) నిండిపోయినప్పుడు పులులు మనుషులు ఎక్కువగా ఉండే ప్రాంతాల్లోకి చెదిరిపోతాయి; దాంతో అవి పశువులను వేటాడాల్సి వస్తుంది.

   d. బలం ఎక్కువగా ఉన్న పులులు, చిన్న, ముసలి మరియు బలహీనమైన పులులను అనుకూలమైన ఆవాసాల అంచులకు తరిమివేస్తాయి.

   e. తక్కువ శ్రమతో ఎక్కువ ఆహారం పొందే సూత్రం (ఆప్టిమల్ ఫోరేజింగ్) వల్ల పులులకు పశువులను తినడం అలవాటు కావచ్చు.

   f. కారిడార్ అనుసంధానం ఉన్నట్లయితే, పులులు తమ ప్రాంతాన్ని ఏర్పరచుకోవడానికి ఇతర ఆవాసాలకు వెళ్లిపోతాయి (మెటా పాపులేషన్).

9. పశువులపై పులి దాడులను ఎదుర్కొనేందుకు సూచించిన క్షేత్రస్థాయి చర్యలు

(a) పశువులు చనిపోయిన ప్రతి సంఘటనను సమీపంలోని అటవీ నిర్వహణ యూనిట్‌కు తెలియజేయాలి; దీనికోసం క్రమం తప్పకుండా అవగాహన కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలి. అలాంటి మరణాలను గుర్తించేందుకు సంబంధిత అటవీ యూనిట్ గూఢచార సమాచారంపై ఆధారపడిన ఇన్ఫార్మర్ల వ్యవస్థను కూడా ఏర్పాటు చేయాలి. పులులు ఉండే ప్రాంతాలకు ఆనుకుని ఉన్న అటవీ యూనిట్లకు కూడా పశువుల మరణాల అంశంపై అవగాహన కల్పించాలి; వారు వాటిని వెంటనే తెలియజేయాలి. పశువులు చనిపోయినప్పుడు గ్రామస్తులు/ఇన్ఫార్మర్లు, పశువుల కాపరులు/చర్వాహాలకు ప్రోత్సాహకాలు ఇచ్చే వ్యవస్థను కూడా ఏర్పాటు చేయవచ్చు.

(b) కళేబరాన్ని మరియు దాని పరిసరాలను పర్యవేక్షించడానికి ఈ క్రింది సభ్యులతో ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేయవచ్చు:

a. స్థానిక పంచాయతీ ప్రతినిధి

b. ఆ ప్రాంతం ఎవరి పరిధిలోకి వస్తుందో ఆ FD/DCF నామినేట్ చేసిన స్థానిక NGO ప్రతినిధి

c. పశువైద్యుడు

d. డిప్యూటీ డైరెక్టర్/రక్షిత ప్రాంత నిర్వాహకుడు/DFO (ఇన్‌చార్జ్) – అధ్యక్షుడు. అధికారేతర సభ్యులకు తగిన సహకారం కోసం ప్రోత్సాహకాలు ఇవ్వాలి; దీనికోసం జిల్లా పరిపాలన మరియు/లేదా సమీప పులుల అభయారణ్యంతో సమన్వయం చేసుకుని ఒక విధానాన్ని రూపొందించాలి.

(c) పులి/చిరుతపులి పశువును చంపిన సందర్భంలో, కళేబరాన్ని ఆ ప్రదేశం నుండి తొలగించకూడదు; ఆ ప్రాంతంలో మళ్లీ ఇలాంటి దాడులు జరగకుండా ఉండేందుకు ఆ మాంసాహార జంతువు దానిని పూర్తిగా తిననివ్వాలి.

(d) పౌర సేవల పత్రం (సిటిజన్స్ చార్టర్) ప్రకారం బాధితులకు వెంటనే నష్టపరిహారం చెల్లించాలి; దీనికోసం సంబంధిత జిల్లా పరిపాలన మరియు/లేదా సమీప పులుల అభయారణ్యంతో సమన్వయం చేసుకుని ఒక విధానాన్ని రూపొందించాలి.

(e) కళేబరాన్ని పులి తినేందుకు వీలుగా (అది మానవ నివాసానికి దగ్గరగా లేకపోతే) ఇబ్బంది కలిగించని రీతిలో కాపలా/పర్యవేక్షణ ఉండేలా చూడాలి; అలాగే గ్రామస్తులు (ప్రతీకారంతో చంపడానికి) విషం పెట్టకుండా కాపాడాలి. దీనికోసం పైన పేర్కొన్న కమిటీతో సంప్రదించి ఒక ప్రత్యేక బృందాన్ని ఏర్పాటు చేయవచ్చు; ఈ బృందానికి కూడా ప్రోత్సాహకాలు ఇవ్వాలి.

(f) కళేబరాన్ని గుర్తించిన తర్వాత మొదటి 24 గంటల పరిశీలన చాలా కీలకం, ఎందుకంటే పులి

తిరిగి కళేబరం వద్దకు వచ్చి తినడం పూర్తిచేస్తుందో లేదో ఈ సమయంలోనే తెలుస్తుంది. అలా జరగకపోతే, అంటువ్యాధులు మనుషులకు మరియు ఇతర జంతువులకు వ్యాపించకుండా ఉండేందుకు పశువు మిగిలిన భాగాలను/వదిలేసిన భాగాలను పూర్తిగా కాల్చివేయాలి. వ్యాధి కలిగించే బీజాంశాలను (స్పోర్స్) నాశనం చేయడానికి ఆ ప్రాంతాన్ని రసాయనాలతో/మంటతో శుభ్రపరచాలి.

(g) పులిని గుర్తించి నిర్ధారించడానికి కళేబరం ఉన్న ప్రదేశం దగ్గర కెమెరా ట్రాప్‌లను ఏర్పాటు చేయండి.

(h) కెమెరా ట్రాప్ ఫొటోలను పులుల కెమెరా ట్రాప్ ఫొటోల జాతీయ భాండాగారం (NRCTPT)/అభయారణ్య స్థాయి ఫొటో డేటాబేస్‌తో పోల్చి పులి గుర్తింపును నిర్ధారించండి, ఆ జంతువు ఏ ప్రాంతం (సోర్స్ ఏరియా) నుండి వచ్చిందో కనుగొనండి.

(i) ఆ ప్రాంతంలో ఇటీవల పశువులపై దాడులు లేదా మనుషులకు గాయాలు/ప్రాణాంతక సంఘటనల సమాచారం ఏదైనా ఉంటే సేకరించండి. అలాంటి సంఘటనలు ఎక్కువగా జరిగే ప్రాంతమైతే, అక్కడ తరచూ పులి అత్యవసర పరిస్థితులు ఎందుకు ఏర్పడుతున్నాయో అంచనా వేయడానికి వివరణాత్మక పరిశోధన చేయాలి.

(j) ఆ జంతువు రోజువారీ కదలికలను తెలుసుకోవడానికి ఆ ప్రాంతంలో ప్రెషర్ ఇంప్రెషన్ ప్యాడ్‌లను (PIPs) ఏర్పాటు చేయండి, వాటిని మ్యాప్‌పై గుర్తించండి (4" = 1 మైలు స్కేలు లేదా 1 : 50,000 స్కేలు).

(k) మానవ నివాసానికి దగ్గరగా ఉంటే, ఆ ప్రాంతంలో శాంతిభద్రతలను కాపాడటానికి, స్థానిక గుంపులు గుమిగూడకుండా చూడటానికి ఆ ప్రాంత జిల్లా కలెక్టర్/DM మరియు SSP/SP లను ముందుగానే భాగస్వాములను చేయండి. మానవ-పులి సంఘర్షణ అంశాల గురించి, పరిస్థితిని ఎదుర్కొనేందుకు NTCA మార్గదర్శకాల గురించి వారికి తెలియజేయండి. పరిస్థితి అవసరమైతే, జిల్లా అధికారులు Cr.PC సెక్షన్ 144 విధించి శాంతిభద్రతలను కాపాడాలి.

ఇది తప్పనిసరి, ఎందుకంటే ఉద్రేకంతో ఉన్న స్థానిక ప్రజలు జంతువు ఉన్న చోటును చుట్టుముడితే, ఆ జంతువు తిరిగి అడవిలోకి వెళ్లడానికి, అలాగే (అవసరమైతే) దానిని పట్టుకునే చర్యకు ఆటంకం కలుగుతుంది; దాంతో ప్రజలకు, సిబ్బందికి తీవ్ర గాయాలయ్యే ప్రమాదం ఉంటుంది.

(l) పులి ఉనికి ఉన్న ప్రాంతం సమీపంలోని గ్రామాలను అప్రమత్తం చేయడానికి జిల్లా స్థాయి అధికారుల సహాయం తీసుకోండి. ఆ ప్రాంతాలకు వెళ్లకుండా ఉండేందుకు, పులి ఉనికి గురించి స్థానిక సమాచారాన్ని దండోరా (మునాది) లేదా ఇతర స్థానికంగా అమలులో ఉన్న పద్ధతుల ద్వారా కూడా తెలియజేయవచ్చు.

(m) గాయం/వృద్ధాప్యం వల్ల వైకల్యం చూపుతున్న లేదా పదేపదే పశువులపై దాడి చేసే అసాధారణ ప్రవర్తన చూపుతున్న పులి/చిరుతపులి విషయంలో, ఈ సంస్థ జారీ చేసిన ఈ క్రింది SOP లను అనుసరించి వ్యవహరించాలి:

a. మనుషులు ఎక్కువగా ఉండే ప్రాంతాల్లోకి పులులు తప్పిపోయి రావడం వల్ల తలెత్తే అత్యవసర పరిస్థితిని ఎదుర్కొనేందుకు SOP

b. అడవిలో తల్లిలేని/వదిలివేయబడిన పులి పిల్లలు మరియు ముసలి/గాయపడిన పులుల విషయంలో వ్యవహరించేందుకు SOP.